

Fotos: Wilma Wolters

10 tips voor de opfok

Wilma Wolters

De opfok heeft grote invloed op de gezondheid en latere productie van een geit. Een goede opfok kost echter veel tijd en energie. Maar een gezonde geit die veel melk produceert doet plezier en, ook niet onbelangrijk, levert een goed saldo op. Opletten dus bij de opfok.

Als de opfok goed is, krijg je ook een goede productie, is de mening van Ton van Rijn, specialist geitenhouderij bij Cehave Landbouwbelang uit Veghel. Maar het blijkt dat 10 procent van de jonge geitjes de lammertijd niet overleeft. Van Rijn gaf tijdens een studiedag van Cehave in december 2007 een aantal tips over opfok. Geitenhouderij heeft de tien belangrijkste opfoktips voor lammeren op een rij gezet.

Vóór de opfok

De opfok kan verschillende doelen hebben. De meest voorkomende zijn het op peil houden van de veestapel, verbetering van de genetische aanleg, uitbreiding van de veestapel en verkoop van de lammeren. Al voordat de opfok van een lam begint is het belangrijk daar over na te denken. Vraag je af hoeveel geiten je wilt laten dekken en welke, welke bok je daarvoor kiest en wanneer je wilt dat je geiten aflammeren.

Water is een van de belangrijkste voedermiddelen. Het moet altijd vers aanwezig zijn.

1 Voeding moedergeit

Om een vitaal lam te krijgen, verdient de voeding van een drachtige geit aandacht. De dracht vraagt veel energie. Daarom moet een moedergeit in de laatste weken van de dracht zoveel mogelijk krachtvoer krijgen, maar niet te veel eiwit. 940 VEM plus ruwvoer is een goed uitgangspunt. Het ruwvoer moet voldoende structuurrijk zijn, zodat de organen geprikkeld worden om actief te blijven. Pas wel op dat de geit niet te sterk vervet, vooral niet in de laatste periode voor het aflammeren.

2 Schone omgeving

Als een lam geboren wordt, is het van belang dat dat in een schone omgeving gebeurt. Bij de geboorte heeft het dier namelijk nog geen afweer tegen ziektes kunnen opbouwen, waardoor een zwak virus al dodelijk kan zijn. Het belangrijkste van een schone omgeving is een droog ligbed. Dat kun je controleren door een baksteen op het stro te leggen. Is die na een half uur nat, dan is het ligbed onvoldoende droog en lopen je dieren het risico longontsteking te krijgen. Even op je knieën in het hok zitten is ook een optie. Een goede strosoort voor een ligbed is vlasstro, omdat dat veel vocht kan opnemen.

Een andere manier om lammeren droog te houden is ze op roostertjes huisvesten. Het nadeel daarvan is dat urine en mest bij elkaar worden opgevangen, waardoor zich een ammoniaklucht door de stal verspreidt. Om het verspreiden van ziektes tussen volwassen en pasgeboren dieren te voorkomen, is een aparte aflammerruimte in de stal aan te raden. Deze moet te allen tijde voorzien zijn van schoon, vers stro en na een geboorte liefst direct uitgemest worden.

3 Navels ontsmetten

Hoewel het erg belangrijk is, schiet het er nogal eens bij in: de navel ontsmetten met jodium. Toch is dat het eerste wat een geitenhouder moet doen als een lam levend is geboren. Ook het ontsmetten van de oorblikken hoort daarbij. Met het ontsmetten voorkom je dat via de navel bacteriën als streptokokken het lichaam binnendringen en de lever aantasten. Ook is na ontsmetting de kans op aantasting van de gewrichten en het ontstaan van artritis kleiner.

4 Omgevingstemperatuur

De eerste dagen na de geboorte moeten geitenlammeren warm gehuisvest zijn. Ze hebben namelijk geen vetlaagje; die hebben ze pas na twee, drie weken opgebouwd. De eerste dag met vier of vijf samen in een hok onder een lamp is een goede methode. Maar ook als er

geen hokken aanwezig zijn, is het goed mogelijk een warm microklimaat te realiseren. Zet daarvoor een kleine ruimte van de stal af met bijvoorbeeld stro, zorg voor een laag plafond en een of meerdere lampen. De temperatuur in zo'n hok moet zo'n 15 tot 16 graden Celsius zijn. Als de lammeren in kleine hokjes zitten mag de temperatuur dalen tot 5 tot 10 graden. In een goede opfokruimte is de ventilatie goed geregeld. Maar dat is moeilijk, en longproblemen komen dan ook veel voor bij jonge geiten. Vaak is de luchtvochtigheid in de stal te hoog en moet je die dus in de gaten houden. De lucht moet droog zijn en zich op een juiste manier door de stal verplaatsen. Door de stal een keer door te roken, weet je of de trek goed is.

5 Biest

Hoewel het het beste is voor een lam, krijgt het in verband met paratuberculosebesmetting geen biest van de moeder. Geitenhouders maken een keus tussen kunstbiest en koebiest. Kunstbiest wordt het meest gebruikt, maar koebiest komt het meest overeen met geitenbiest. Koebiest moet wel van een bedrijf komen met een hoge paratuberculosestatus, het moet de eerste biest zijn en direct zijn ingevroren.

6 Kleine porties melk

Het is beter melk te voeren in kleine porties en wat vaker aan te bieden, dan ineens veel melk te geven. De lebmaag van een jong geitje beslaat ongeveer 5 procent van haar lichaamsgewicht in grootte en kan dus geen grote hoeveelheden aan. Voor biest is tweemaal 100 cc voldoende. Geef melk in porties van 150 cc. Bij meer dan 200 cc bestaat de kans dat er melk in de pens terecht komt. Een pasgeboren lam zal immuniteit moeten opbouwen. Dit doet het dier door via de biest en de melk immunoglobulinen (eiwitten) op te nemen. Een geitje heeft 500-600 cc melk nodig om het juiste aantal immunoglobulinen in het bloed te krijgen. Dus pas na drie tot vier keer drinken heeft een geitenlam voldoende immuniteit kunnen opbouwen om enigszins te kunnen vechten tegen een ziekte. Volledige immuniteit hebben lammeren overigens pas na vier tot vijf maanden opgebouwd.

7 Temperatuur melk

De temperatuur van de verstrekte melk moet ongeveer 40 graden Celsius zijn. Omdat een jong geitje nog weinig tot geen vetlaag heeft, is het belangrijk dat de melktemperatuur niet te veel afwijkt van de lichaamstemperatuur van het dier. Daarnaast stimuleert een juiste temperatuur van de melk ook de ontwikkeling van een goede slokdarm-

Bij de opfok van een lam kan een drinkautomaat helpen. Doordat het dier aan de speen moet zuigen, ontwikkelt de slokdarmsleufreflex zich beter.

sleufreflex, zodat de melk niet in de pens terecht komt. Na ongeveer twee dagen mag de temperatuur geleidelijk dalen tot zo'n 20 graden Celsius.

8 Speen

De spenen van een drinkautomaat (of emmer) hoort met de spleet verticaal geplaatst te worden. Zit de spleet horizontaal, dan drukt de geit de spleet juist dicht als het gaat drinken en krijgt dus geen melk. Regelmatige controle van de spenen van een drinkautomaat is belangrijk. Door een kapotte speen kan een dier lucht zuigen, waardoor er melk in de pens komt.

9 Kracht- en ruwvoer

Brokjes kunnen in de tweede levensweek gevoerd worden. Verstrek krachtvoer in kleine hoeveelheden, zodat het altijd vers beschikbaar is. Beginnen met krachtvoer bijvoeren kan ook op een leeftijd van drie of vier weken, maar zelfs als lammeren daarbij onbepert melk krijgen, groeien ze minder goed. Ook hooi of luzerne kan prima vanaf week twee gevoerd worden. Hooi of luzerne brengt structuur in de pens, waardoor die beter gaat samentrekken en de verdere vertering van het voedsel in de magen makkelijker plaatsvindt. Door de prik in het voer ontwikkelen de penspapillen zich en

wordt de spierlaag in de pens dikker. Hooi kan beter gehakseld gevoerd worden en voor ruwvoer in het algemeen geldt dat het vooral droog moet zijn. Hoe droger het is, hoe kleiner de kans op ziektes als paratuberculose. Water mag niet worden vergeten; vers water hoort zeker bij de belangrijkste voedingsmiddelen. Is er geen water, dan zullen de lammeren vooral in de tweede levensweek minder voer opnemen en zich dus minder goed ontwikkelen.

10 Speen- en dekmoment

Spenen doe je op 12 kg lichaamsgewicht. Eenmaal per week spenen is te weinig, omdat dan de kosten voor melkpoeder onnodig hoog oplopen. In de melkperiode groeien lammeren in 40 dagen van 3 tot 12 kg; ongeveer 225 gram per dag. In een week groeit een lam dus een goede 1,5 kg. Als je een lam 2 kg te zwaar speent, kost je dat al gauw 2,6 kg melkpoeder. Twee keer in de week spenen is dus het advies. Ook het moment waarop een geit gedekt kan worden is het best te bepalen aan de hand van het lichaamsgewicht. Op 35 kg kunnen geiten bij de bok, maar dan mogen ze niet jonger zijn dan 5 maanden. Een idee is om de lammeren op gewicht te sorteren. Dat kost wat tijd, maar het kan voordelen hebben. ✓

Opfokkosten

De gemiddelde opfokkosten voor een jaarling geit liggen op 135 euro, weet Cehave-adviseur Van Rijn. Veel van de tips in dit artikel zijn van invloed op deze kosten en ook zaken als het vervangingspercentage en strooiselkosten dragen hieraan bij. Maar de meeste invloed op de opfokkosten heeft de geitenhouder zelf. Want die bepaalt tenslotte hoe zaken worden aangepakt.